

POSLOVNI PLAN ZA AKS

KOSOVSKA AGENCIJA ZA STANDARDIZACIJU

1. REZIME

U okviru ukupne konture poslovnog plana, rezime će biti posle naslovne strane. Rezime treba da kaže čitaocu šta vi želite. Ovo je veoma važno. Veoma često, ono što vlasnik preduzeća želi je zakopano na osmoj strani. U rezimeu jasno navedite šta tražite.

2. MISIJA

Misija AKS-a je da odobri standarde, da ih uskladi sa evropskim i međunarodnim i, kao rezultat toga, da snažno stimuliše ekonomski razvoj, stvaranjem osnove za konkurentnost u regionu i šire.

3. OPIS POSLOVANJA

Nacionalni organ za standardizaciju AKS, osnovan je 2005, zastupa sve interese u oblasti standardizacije interno i kao predstavnik bilo koje druge nacionalne, regionalne ili međunarodne organizacije. U skladu je sa Zakonom br.03/ L-144 o standardizaciji i deluje u okviru Ministarstva trgovine i industrije.

U skladu sa dobrom praksom u organima sa dobro razvijenim standardima njime upravlja telo sastavljeno od 9 predstavnika iz zainteresovanih strana, Odbor za profesionalne standarde (OPS). Administrativno Uputstvo 02/2012 reguliše funkcionisanje OPS-a.

Interno AKS je odgovoran za izradu nacionalnih standarda za Kosovo sa naznakom SK i određeni brojni sistem. Za ovo je do sada formirano 18 Tehničkih komiteta (TK) kako bi pokrili i služili tehničkim sektorima koji su do sada identifikovani kao relevantni:

- za nacionalnu ekonomiju,
- za regulisanje interesa vlade i njenih pojedinih subjekata,
- za sigurnost građana,
- za zaštitu potrošača i životne sredine.

Sa ovih 18 TK-a sadašnja ekonomska struktura je dobro reflektovana.

Rad u TK-u se vrši oko 150 stručnjaka koji dolaze od spolja na dobrovoljnoj i honorarnoj osnovi. Jedini podsticaji za ovaj posao su obrok u pauzama sastanaka i 50% popusta na prodajnu cenu standarda za subjekte iz kojih dolaze stručnjaci. Ovo poslednje, međutim, nije bitno jer su prodajne brojke niske.

Sistem za informisanje i upravljanje standardima SMIS, portal posvećen osoblju AKS -a, koje je odgovorno za organizovanje TK-a i za upućivanje standarda na odobrenje putem ovog sistema.

Svi podaci ubačeni u SMIS biće vidljivi na VEB portalu www.aks.rks.gov.net. Ova strana je posvećena potrošačima, preduzećima i šire. Veb KAS-a je važan instrument za transparentnost u procesu standardizacije.

Članovi TK-a su privilegovani, jer oni mogu da sarađuju sa sekretarijatima AKS -a i TK-a putem SMIS-a

U stvarnosti, izrada standarda je isključivo usvajanje evropskih standarda (EN), pre svega iz dva razloga.

- Kosovo kao prilično mala zemlja sa niskom industrijskom osnovom, sa izuzetkom nekih rudarskih aktivnosti, savetovano je da ne razrađuje standarde u oblastima u kojima već postoje pogodni standardi u drugim zemljama ili na drugim nivoima. Dakle, samo potencijalni ostatak nekih vrlo konkretnih standarda ostaje tema za sopstvene napore.
- Za članstvo u CEN-u (Comité Européen de Normalisation) i CENELEC-u (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique), jedan od preduslova je da je usvojeno najmanje 80% postojećih zaliha EN.

Nažalost, čak i kada se uskladi sa ovim jednog dana, za sada se AKS ne može pridružiti tim evropskim organizacijama za standardizaciju jer je drugi preduslov da je već član ISO odnosno IEC (Međunarodna organizacija za standardizaciju i Međunarodna elektrotehnička komisija). Preduslov za to je, međutim, članstvo u matičnoj zemlji tela za nacionalne standarde u Ujedinjenim nacijama (UN). Tako se naponi AKS -a zasnivaju na nadi da će uskoro biti ispunjeni ovi uslovi i da će biti spremni za ovaj slučaj.

Stopa usvajanja je u 2014. bila oko 900 EN. Po ovome, ukupan broj usvajanja je blizu 8.000, u odnosu na 19 000 EN ovo je i dalje manje od 50% u odnosu na 80% koje treba postići. Kada se dođe do 10 000, AKS predviđa da će se smanjiti brzina daljih usvajanja kako bi se oporavili kapaciteti za druge naredne interese, koji se opisuju dalje u poslovnom planu. Izbor ovih standarda koje treba usvojiti donosi sam AKS. Na ovaj način se uvek pažljivo postavlja pitanje koje kriterijume za izbor treba primenjivati kako bi se odrazile stvarne potrebe zemlje. Kao primer: Standardi u pomorskom području se sigurno neće primenjivati za Kosovo jer je zemlja okružena kopnom.

Prednost AKS-a je blizina Albanije i zajednički albanski jezik. Ovo AKS-u daje priliku da dobije evropske standarde koje je već usvojio DPS, nacionalno telo za standardizaciju u Albaniji, na maternjem jeziku. Slabost ovog postupka je, međutim, što je često potrebno puno vremena da se dobiju traženi standardi. Usluga DPS-a košta AKS oko 30.000 evra godišnje. U veoma hitnim slučajevima mogu biti razmatrani drugi izvori od kojih se može dobiti EN, čak iako nisu na maternjem jeziku.

AKS takođe obezbeđuje prodaju standarda, mada je stopa prodaje do sada izuzetno niska. Oko 200 standarda je isporučeno u poslednjih godinu dana. Istraga među potencijalnim zainteresovanim stranama može otkriti razloge za ovo ograničeno interesovanje.

U ovom trenutku, celokupan posao obavlja 7 zaposlenih, među njima jedan direktor vodi subjekat sa sekretarom, još jedan direktor za promovisanje standarda i integracije, pod kojim su osnovana četiri sektora, dva za standardizaciju, a dva za promociju i integraciju. Oni rade u dve prostorije koje je iznajmila nacionalna institucija za metrologiju AMK.

Detaljnija prezentacija AKS -a se može preuzeti iz brošure „AKS 10“, objavljene povodom njene 10. godišnjice, takođe sa kompletnim spiskom od 18 postojećih tehničkih komiteta.

4. ANALIZA KONKURENTNOSTI (SWOT)

AKS ne bi trebalo da se poredi sa dobro razvijenim i najuglednijim nacionalnim telima za standardizaciju kao što su ASTM u Sjedinjenim Državama, DIN u Nemačkoj, BSI u Britaniji, ili neki drugi, već bi trebao da se poredi sa nacionalnim telima za standardizaciju u sličnim nepovoljnim uslovima. Uzimajući ovo u obzir, AKS se može posmatrati u sledećim uslovima:

Prednosti

- o uspostavljena institucija pre više od 10 godina,
- o monopol u oblasti rada na standardizaciji do sada
- o poštovanje načela dobrovoljnih standarda i konsenzusa,
- o pouzdana mreža stručnjaka,
- o postojeća struktura TK-ova (18 do sada),
- o blizu 8.000 EN-a usvojeno kao KS (kosovski standard),
- o angažovano rukovodstvo i osoblje,
- o sistem prodaje standarda,
- o godišnji katalog postojećih nacionalnih standarda KS,
- o podrška EU kroz nekoliko projekata pomoći,
- o radnici AKS -a su civilni službenici
- o politička stabilizacija putem KFOR-a,
- o Susedni DPS u Albaniji kao član CEN-a ISO (isti jezik prednost za blisku saradnju).

Slabosti

- o samo 7. zaposlenih u AKS -u,
- o nema sopstvenih prostorija ili zgradu,
- o nema članstvo u međunarodnom ili evropskom radu u oblasti standardizacije,
- o nema sopstvene finansijske prihode ili podršku (broj prodatih standarda na godišnjem nivou je 200),
- o zavisnost od ministarstva, tako da prihode koje sama stvara ne može da zadrži,
- o niska cena standarda,
- o nedovoljna pažnja za AKS i standardizaciju kao celinu u zemlji,
- o niska svest o prednostima standardizacije MSP-a,
- o niska ekonomija standarde čini nepotrebnim
- o Mala podrška ili podsticaji za stručnjake koji dobrovoljno rade u tehničkim komitetima,

- o Nedostatak PR strategije,
- o Nema dobro razvijeni sistem savetovanja u oblasti standardizacije.

Mogućnosti

- o članstvo u CEN/CENELEC i ISO/IEC nakon prihvatanja Kosova kao države članice UN-a,
- o Nakon toga članstvo u ETSI (Evropski institut telekomunikacionih standarda), nakon izmene i dopune trenutnog zakona o standardizaciji
- o povećanjem međunarodnih standarda razvija se unutrašnji položaj,
- o povećanje svesti o značaju standardizacije među akterima na tržištu,
- o povećanje mogućnosti za prodaju kroz ekonomski razvoj i rast,
- o izmene i dopune postojećeg zakona o standardizaciji kako bi se omogućila sertifikacija i ostale vrste poslovanja i zadržavanje ovih prihoda,
- o razvoj dodatnih usluga, kao što su obuke,
- o korišćenje elektronskih medija i instrumenata za razvoj novih proizvoda i usluga,
- o sporazumi o saradnji sa drugim nacionalnim telima za standardizaciju.

Pretnje

- o nastajanje konkurencije preko foruma i konzorcijuma koji izrađuju specifikacije slične standardima,
- o učešće stručnjaka koji ne drže korak sa razvojem,
- o budžetska ograničenja će ostati zbog daljih niskih prodajnih stopa i ograničenja prihoda pravilima javnog budžetiranja,
- o predstojeći naporu u oblasti prevođenja, kada postoji kašnjenje u dobijanju albanske verzije EN usvojenog kao S SH od DPS-a
- o rizik od gubljenja budžeta odlukom vlade da smanji budžet
- o ilegalna distribucija ili kopiranje standarda.

5. TRŽIŠNE STRATEGIJE

Tržišne strategije su rezultat detaljnih analiza tržišta. Analize tržišta primorava preduzetnika da se upozna sa svim aspektima tržišta tako da može da definiše ciljno tržište, a kompanija može da se pozicionira na tržištu u cilju ostvari svoj udeo iz prodaje.

Nakon 10 godina uspešnog rada, sledeći koraci se trebaju preduzeti za postizanje nove prekretnice u periodu od 5 godina.

Uz pomoć izmenjenog i dopunjenog zakona o standardizaciji, omogućavanjem proširenja poslovanja iz puke standardizacije u sertifikaciju, obuku, informacije i konsultacije. AKS treba da bude razvijena u centralno telo za sve vrste tehničkih informacija i konsultacija, gde će standardizacija igrati samo jednu ulogu, dok će se u budućnosti baviti i dokumentacijom, informacijama, prodajom, obukama, konsultacijama, sertifikacijom i možda pružanjem usluga konzorcijuma u njihovom radu na specifikacijama i to će pokazati sveobuhvatnu sliku ovog

centralnog tela, čije usluge neće biti samo potrebne i korišćene od strane širokog spektra zainteresovanih strana već će biti priznato kao fokalna tačka.

Dobra iskustva mogu poslužiti kao primeri, kao što je tehnička pomoć izvoznicima (THE) u Velikoj Britaniji, Nemački informativni centar za tehnička pravila u Nemačkoj, AENOR u Španiji, koja se danas više bavi sertifikacijom nego standardizacijom, nacionalni organ za standardizaciju Urugvaja UNIT, koji većinu svog novca zarađuje na kursevima obuke, takođe van oblasti standardizacije i ostalo. Proširenje na ovaj ceo niz proizvoda i usluga takođe može ukloniti konotaciju standardizacije koja podrazumeva nešto suvoparno i dosadno, popunjavajući samo foldere i police i pokazati čemu zapravo služe standardi i kako se oni koriste.

U skladu sa Svetskom bankom, ekonomski razvoj Kosova očekuje se u sektoru energetike i rudarstva. Pored toga, porast se može očekivati u poljoprivredi. Stručnjaci EU preporučuju strukturnu reformu ovog sektora sa značajnim povećanjem produktivnosti i uspostavljanjem lokalne industrije za hranu, odeću, nameštaj i jednostavne mašine. Sve ovo sektor tradicionalno pokriva standardima koji se odnose na procedure kompatibilnosti, kvaliteta i testiranja. Ovde može biti primećena jedna mogućnost KAS-a, kada se ubrza razvoj ovih sektora. Postojećih 18 TK-ova AKS-a pokrivaju sve ove razvojne sektore i trebalo bi da profitiraju od ovih očekivanja.

Glavne pretnje uočene su u pogledu loše infrastrukture, nedostatka stručnjaka koji su stekli veštine u relevantnim oblastima, nestabilne ukupne političke situacije, manjka ili nedostatka ekonomskih reformi od strane lokalne samouprave.

Kako bi pažljivo istražili očekivanja i potrebe tržišta, izvršena je istraga među postojećim i potencijalnim zainteresovanim stranama i formira se osnova ove strategije i prati izrada i plan razvoja. Izvršena je dvostruka istraga, jednom na događaju sa 27 polaznika kako bi popunili upitnike, ali u pratnji sa dva stručnjaka iz projekta EU za sva pitanja ili komentare. Pored toga, nekoliko lica ili ustanova poseta je posećeno koje su se smatrale od posebnog interesa za ovu studiju.

6.PLAN ZA DIZAJN I RAZVOJ

Svrha odeljka plan za dizajn i razvoj je da investitorima pruži opis razvojnog budžeta, svog razvoja u okviru konteksta proizvodnje, marketinga i same kompanije i da kreira razvojni budžet koji će omogućiti kompaniji da postigne svoje ciljeve.

Za sada AKS predstavlja samo subjekat koji proizvodi standarde bez značajnih marketinških napora i postignuća u oblasti prodaje. Kako bi se AKS unapredila u centralnu i uvaženu fokalnu tačku za tehničke informacije i usluge, ona treba biti unapređena u subjekat sa širim delokrugom koji obuhvata.

- informacioni centar za sve tehničke dokumente – dobrovoljni ili obavezni (po mogućstvu uključujući informativno telo za TBT)
- usluge sertifikacije za dobijanje oznake KK
- kursevi obuke o standardizaciji i upotrebi određenih standarda

- prilagođeno pružanje uz poštovanje standarda
- priprema usluga za organizovanje foruma ili konzorcijuma za izradu bilo koje vrste specifikacija a ne standarda.

7. STRATEŠKI CILJEVI

Sledeći ciljevi su predviđeni da budu u potpunosti usklađeni sa zadacima misije AKS-a:

1. dobro upravljanje AKS-om i efikasno funkcionisanje organizacije
2. KAS treba da bude u skladu sa potrebama tržišta i da zadovolji potrošače pružajući proizvode (standardi i druge isporuke) i usluge (npr. obuka, konsultacija) visokog kvaliteta u optimalno kratkom vremenu
3. da doprinese olakšavanju trgovine u zemlji i izvan granica
 - 3.1. povećanjem konkurentnosti kosovskih proizvođača,
 - 3.2. olakšavanjem kosovskim potrošačima pristupa proizvodima i uslugama potrebnog kvaliteta,
 - 3.3. između ostalog kroz sistem sertifikacije,
4. da podrži tehničku politiku Vlade i uprave
5. da osigura koherentnost i efikasnost nacionalnog sistema standardizacije koji je povezan sa evropskim i međunarodnim,
6. da propagira prednosti učešća u standardizaciji i korišćenja standarda

8. STRATEGIJA – IZVRŠENJE STRATEŠKIH CILJEVA – DETALJNI CILJEVI (METE)

Strateški cilj br. 1:

Dobro upravljanje i efikasno funkcionisanje organizacije

- o racionalizacija strukture organizacije s obzirom na činjenicu da u ovom trenutku postoji „veliki broj poglavica i nekoliko Indijanaca”
- o odnos dva direktora za osoblje od 7 članova u celini ima malo smisla
- o u skladu sa povećanjem asortimana proizvoda i usluga povećati broj osoblja i njihove kvalifikacije (finansijski relevantno)
- o zadržavanje i zapošljavanje stručnjaka sa visokim obimom znanja u TK-ima
- o stvaranje jasnog i prijateljskog sistema pravila i postupaka,

- o izrada priručnika za kvalitet u skladu sa ISO 9001
- o optimalni instrumenti IKT-a, gde je to moguće
- o integracija IT sistema, ukoliko ne postoji
- o stalni bliski kontakti sa zainteresovanim stranama

Strateški cilj br. 2:

Usklađivanje sa potrebama na tržištu – ispunjavanje zahteva aktera na tržištu

- o izbor EN-a koje će usvojiti TK ili spoljni saradnici, ne sekretarijat
- o razvoj i aktivan marketing komercijalnih ponuda,
- o aktivno promovisanje oznake usklađenosti (KK) sa kosovskim standardima (sertifikacija) (u narednim godinama)
- o priprema za pružanje usluga procene usklađenosti,
- o partnerstvo sa susednim zemljama, osim Albanije
- o izrada sopstvenih kosovskih standarda, gde se smatra potrebnim
- o potpuno elektronski procesi,
- o zauzimanje novih radnih jedinica samo na zahtev zainteresovanih strana
- o upotreba Saveta za standardizaciju kao tela koje izražava zahteve zainteresovanih strana u pogledu standardizacije.

Strateški cilj br. 3:

Doprinošenje olakšavanju trgovine

- o dobrovoljna sertifikacija u cilju pružanja domaćim proizvođačima instrumente za potvrdu kvaliteta njihovih proizvoda (oznaka KK)
- o za potrebe gore navedenog uspostavljanje potrebne infrastrukture u okviru AKS-a
- o ustanove za testiranje se mogu koristiti i van Kosova
- o samo administrativni poslovi ostaju AKS-u
- o priprema konsultacija u oblasti sertifikacije na nacionalnom ili međunarodnom nivou
- o pomoć preko konsultacija za dobijanje CE oznake za proizvođače i izvoznike na Kosovu
- o bliska saradnja sa organizacijama potrošača
- o propagiranje među potrošačima da obrate pažnju na sertifikate ili oznake pre donošenja odluka o kupovini
- o razvoj sistema za pružanje usluga konsultacija/saveta
- o pružanje tehničke pomoći izvoznicima
- o sa svim gore navedenim stvoriti fokalnu tačku za tehničke informacije, uključujući i informativno telo za TBT

Strateški cilj br 4:

Podrška tehničkoj politici Vlade i uprave

- o saradnja sa upravom Vlade u cilju zastupanja Kosova u CEN/CENELEC, ETSI i UNECE u oblasti tehničke politike, uključujući i stvaranje mreže stručnjaka iz

- o jedinica/kancelarija uprave,
- o upoznati Vladu sa načelom reference na standarde u propisima (kao što je načelo novog pristupa)
- o ponuditi Vladi i njenim upravama preferencijalno tretiranje njenih zahteva za standarde koji se trebaju razraditi i usvojiti, ako su pravilno finansirani
- o privlačiti predstavnike ministarstava i uprava da aktivno učestvuju kao stručnjaci u TK

Strateški cilj br. 5:

Koherentnost i efikasnost nacionalnog sistema standardizacije povezana sa evropskim i međunarodnim

- o pripadnost CEN-u i CENELEC-u kao prvi korak ka dobijanju punopravnog članstva,
- o u slučaju tržišnih zahteva usvajanje međunarodne standarde, kada odgovarajući EN ne postoji
- o potpuno sprovođenje i diseminacija pravila evropske standardizacije, (izraditi test znanja u vezi sa pravilima)
- o odgovarajuća i tačna saradnja na nacionalnom nivou u pogledu usvajanja evropskih i međunarodnih standarda (pravilo 6 meseci)
- o povezivanje između IT sistema (baza podataka) evropskih (CEN i CENELEC) i međunarodnih (ISO/IEC) (automatski interfejs za uvoz CEN/CLC i ISO/IEC programskih podataka (relevantno za Kosovo?))

Strateški cilj br. 6:

Prednosti učešća u standardizaciji i korišćenju standarda

- o pozivanje kandidata za nove radne jedinice u cilju obezbeđivanja prvog radnog nacrta
- o reklamiranje prednosti aktivnim učešćem kroz:
 - o rano informisanje o trendovima i dešavanjima
 - o sastajanje sa konkurentima ili potencijalnim potrošačima
 - o uticaj na sadržaj standarda koji su u procesu izrade
- o sprovođenje promotivnih kampanji uključujući one koji žele da finansijski učestvuju sa zainteresovanim stranama
- o razvoj eksternog sistema obuke, konsultacija, informisanja i saradnje sa univerzitetima, npr. pokrenuti obuke o odabranim industrijama za članove TK-a (moguće „multiplikatore”) o prednostima aktivnog učešća u postavljanju standarda
- o promovisanje aktivnosti AKS-a i standardizacije proizvoda na internetu (ne samo na veb-sajtu AKS-a) na portalima i pretraživačima (Vlade?)

9.FINANSIJSKI FAKTORI

Godišnji budžet AKS-a iznosi 96.047,57 €, uplate za radnike iznose 49.847,46 i za robu i usluge 44.870,29

AKS ne plaća smeštaj i usluge nabavke, s obzirom na to da o tome vodi računa MTI (Vlada).